

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

นานาประเทศต่างยอมรับและเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงได้กำหนดให้มีความสำคัญเป็นลำดับต้นของการพัฒนาประเทศ และเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม และยังผลให้เกิดความก้าวหน้า

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกิจการแห่งรัฐ(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 288) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม หรือวัฒนธรรมต้องอาศัยปัจจัยสำคัญการศึกษา คนจะมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ในอิสลามความรู้เป็นสิ่งประเสริฐยิ่ง อัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอาลา) จะทรงยกย่องคนมุอิมินที่มีวิชาความรู้ให้อยู่เหนือคนที่ไม่มีวิชาความรู้ดังคำรัสที่ว่า

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

(المجادلة: 11)

ความว่า “อัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอาลา) จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ทรงรอบรู้อย่างในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(อัล-มูญาดละฮฺ: 11)

อัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอาลา) ได้คำรัสอีกว่า

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

(الفاطر : 28)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงปาวของพระองค์เท่านั้นที่จะเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์ นั้นเป็นผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงอภัยเสมอ”

(อัล-ฟาฏีร : 28)

หัวใจและจุดหมายของการศึกษาอิสลาม คือ อีमानและการประพฤติดี แต่มิได้หมายความว่า อิสลามไม่ให้ความสำคัญแก่การศึกษาในด้านการเพิ่มพูนสติปัญญา หรือวิชาความรู้ หรือภาคปฏิบัติอื่นๆ เพียงแต่ว่า อิสลามศึกษาเน้นด้านอีมานควบคู่กับด้านอื่นๆ กล่าวคือผู้เรียนต้องมีพละนามัย มีสติปัญญา มีวิชาความรู้ มีความรู้ลึกซึ้งถ่องแท้ และความเป็นตัวของตนเองด้วย (กรมวิชาการ, 2546 : 322)

เป็นที่ประจักษ์แก่มุสลิมทุกคนว่า อายะฮฺแรกที่ถูกประทานแก่ท่านศาสดาได้ เรียกร้องเชิญชวนมนุษย์สู่การศึกษาหาความรู้ ดังอัลลอฮฺ (สุภานะฮฺสุวาตะอาลา) ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ
الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

(العلق : 1-5)

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด ทรงบังเกิด
มนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิด และพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรง
บุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้”
(อัล-อะลัก : 5-1)

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา นั้น โดยปกติเป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีอายุระหว่าง 12-14 ปี สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น และอายุระหว่าง 15-17 ปี สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย บุคคลเหล่านี้เมื่อจบการศึกษาแล้วมีอายุพอที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ในบางส่วน(สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 2) ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ โดยจัดให้มีวิชาเลือก และการฝึกอาชีพเพิ่มขึ้น เน้นการส่งเสริมความสามารถพิเศษของผู้เรียน สำหรับผู้มีความสามารถให้เตรียมตัวเพื่อศึกษาต่อได้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้สนใจใฝ่รู้ได้เล่าเรียน (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2539 : 320) การปรับปรุงหลักสูตรเป็นสิ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องดำเนินการอยู่เสมอ มิใช่ว่าเมื่อได้กำหนดหลักสูตรขึ้นมาแล้วก็สามารถใช้หลักสูตรนั้นตลอดไปโดยไม่มีการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรเลย ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2537)

จากเหตุผลดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) หลักสูตรอิสลามศึกษาจึงได้รับการปรับปรุงหลักสูตรเป็น อิสลามศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) (กรมวิชาการ, 2533 : คำนำ) และในปีการศึกษา 2536 เช่นเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 หลักสูตรอิสลามศึกษาจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็นอิสลามศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ, 2533 : คำนำ)

กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ติดตามและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมาผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรดังกล่าวได้ใช้นานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวหน้าไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ อาทิ เช่น การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา และท้องถิ่น การจัดหลักสูตรแต่ละสาระการเรียนรู้ยังไม่สามารถผลักดันให้เป็นผู้นำไปในด้านต่างๆ การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ เป็นต้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548 : คำนำ)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม แห่งความเป็นอิสลาม ในการใช้ชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปฏิวัติ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, ม.ป.ป.; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2343 : บทนำ) ฉะนั้นอาศัยตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แทนหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้นี้เงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีผลบังคับใช้ 2 พฤศจิกายน 2544 ให้เป็น ดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐาน 2544 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ในปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐาน 2544 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน

ทั้งนี้ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ, คำนำ) และในโรงเรียนทั่วประเทศในปีการศึกษา 2546 ซึ่งในปีการศึกษา 2548 ที่ผ่านมา การใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวครบวงจร คือตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548) และสืบเนื่องจากผลงานวิจัยและติดตามประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมาพบว่าครูไม่อาจทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพเต็มที่แต่เพียงลำพังได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้านมาผนึกกำลังร่วมกัน ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ การบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนเพื่อบรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนช่วยเหลือการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในแต่ละปัจจัยต้องมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพการเรียนรู้อของผู้เรียนร่วมกัน(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548 : 1)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้อในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาไว้ในสาระที่ 1: ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและ วัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ออิสลามศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 มีการบูรณาการการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และให้การอบรมแก่เด็ก เยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลาม (กรมวิชาการ, 2546 : คำปรารภ)

การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของวิทยาการอิสลามศึกษาและผู้บริหาร โรงเรียน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร โดยการจัดอบรมและประชุมชี้แจง (นงลักษณ์ หะยีมะสา และ, 2540 : 4) เพื่อนำความรู้ที่ศึกษามาสู่การบริหารและการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา

สำหรับปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานีในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่เปิดใช้หลักสูตรนี้จะมีปัญหาอุปสรรคหลัก ๆ ตามที่ผู้วิจัยได้สอบถาม สันทนา กับศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 และ 2 ตลอดจนนักวิทยาการอิสลามศึกษา (อดุล สะเตย,

นงลักษณ์ หะยีมะสาและ, ชัมซูดิง เบ็ญสุหลง และฮาซัน บือราเฮง(สัมภาษณ์ 1-5 พฤศจิกายน 2550) สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและวิทยากรอิสลามศึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการวางแผนการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา
2. วิทยากรอิสลามศึกษาใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ไม่นับผู้เรียนเป็นสำคัญ และไม่มีการเสริมหลักสูตร
3. เอกสาร หนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจำกัดมาก
4. วิทยากรอิสลามศึกษา มีความเข้าใจเรื่องการเขียนจุดประสงค์ของหลักสูตรยังไม่ชัดเจน และการวัดผลที่เน้นทักษะกระบวนการ
5. นโยบายสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาไม่คงที่
6. วิทยากรอิสลามศึกษา มีการสอนไม่เป็นไปตามหลักสูตรกำหนด ต่างคนต่างสอนหลักสูตรของตัวเอง
7. เวลา สถานที่ สื่อ ไม่เอื้อเท่าที่ควรต่อการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา
8. สื่อในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษหายากมาก ตัวอย่างเช่น

วิชาหลักการศรัทธา

9. งบประมาณ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจำนวนจำกัด
- จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของวิทยากรอิสลามศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐบาลในการจะนำพาความเจริญในอนาคต จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ว่ามีปัญหาคืออุปสรรคอย่างไร ทั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน โดยเฉพาะให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพันธกิจ ของการเรียนรู้อิสลามศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาและครูผู้สอนนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตน เพื่อบรรลุเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรตามลักษณะงานทั้ง 3 งาน ต่อไปนี้

1.1 การบริหารหลักสูตร

1.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

1.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี ที่มีความแตกต่างในด้านเพศ ด้านอายุ ด้านประสบการณ์ในตำแหน่ง ด้านวุฒิการศึกษาทางศาสนา และด้านวุฒิการศึกษาทางสามัญ

3. เพื่อรวบรวมปัญหา และข้อเสนอแนะ นำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี

2. ได้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับปฏิบัติในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 เป็นข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในระดับโรงเรียน โดยส่งเสริมอบรม สัมมนา และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มความสามารถต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไป

3. ได้ทราบข้อเสนอแนะของหลักสูตร ตามความคิดเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา จังหวัด ปัตตานี เกี่ยวกับลักษณะทั้ง 3 งาน ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องได้นำมาพิจารณาวิเคราะห์ความสำคัญเพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรต่อไป
4. เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
5. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 ตามลักษณะงานทั้ง 3 ด้าน คือ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิทยากรอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 ภาคการเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2550 จำนวน 49 โรงเรียน มีจำนวนวิทยากรอิสลามศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 320¹ คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิทยากรอิสลามศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 ภาคการเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2550 รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้มี 178 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 86)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2550

3.1.1 เพศ จำแนกเป็น

3.1.1.1 ชาย

3.1.1.2 หญิง

3.1.2 อายุ จำแนกเป็น

3.1.2.1 น้อยกว่า 25 ปี

3.1.2.2 25 - 34 ปี

3.1.2.3 35 - 44 ปี

3.1.2.4 มากกว่า 44 ปี

3.1.3 ประสบการณ์ในตำแหน่ง จำแนกเป็น

3.1.3.1 1- 5 ปี

3.1.3.2 6 ถึง 10 ปี

3.1.3.3 11 ถึง 15 ปี

3.1.3.4 มากกว่า 15 ปี

3.1.4 วุฒิการศึกษาทางศาสนา จำแนกเป็น

3.1.4.1 ชานาวิทย์หรือเทียบเท่า

3.1.4.2 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

3.1.4.3 ปริญญาตรี

3.1.4.4 ปริญญาโท

3.1.5 วุฒิการศึกษาทางสามัญ จำแนกเป็น

3.1.5.1 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

3.1.5.2 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

3.1.5.3 ปริญญาตรี

3.1.5.4 ปริญญาโท

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ได้แก่ ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 ตามลักษณะทั้ง 3 งาน คือ

3.1.1 การบริหารหลักสูตร

3.1.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.1.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัญหาการใช้หลักสูตร คือ ข้อขัดแย้ง หรืออุปสรรคหรือความยากลำบาก หรือความยุ่งยากที่เกิดขึ้นแล้วทำให้การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ไปใช้ในการสอนของครูไม่บรรลุผลตามหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การใช้หลักสูตร คือ ลักษณะที่ใช้ปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้โดยผ่านกระบวนการต่างๆ คือ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยมีรายละเอียดดังนี้ :

การบริหารหลักสูตร คือ การควบคุมดูแลเกี่ยวกับหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้หลักสูตรในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านการเตรียมบุคลากร การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเอกสารหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร คือ การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร คือ การดำเนินการเกี่ยวกับความสะดวกและช่วยเหลือแนะนำเพื่อให้วิทยากรอิสลามศึกษาดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ หลักสูตรอิสลามศึกษาที่กำหนดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษานั้น เนื้อหาสาระที่กว้างขวาง และลึกซึ้งยิ่งขึ้นใน 6 รายวิชา ได้แก่ วิชาอัลกุรอาน วิชาหลักศรัทธา วิชาศาสนบัญญัติ วิชาศาสนประวัติ วิชาจริยธรรม และวิชาภาษาอาหรับหรือมลายู

โรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1, 2 และ 3 ที่ได้เริ่มมีการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

นักเรียน คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ในปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนของรัฐบาล จังหวัดปัตตานี

วิทยากรอิสลามศึกษา คือ วิทยากรที่สอนวิชาอิสลามศึกษาที่สอนในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ในปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนของรัฐบาล (ในส่วนของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกองการมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาเดิม) จังหวัดปัตตานี

วุฒิการศึกษาทางศาสนา คือ ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดทางศาสนาของวิทยากรอิสลามศึกษา ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ชานาวิย์หรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี และปริญญาโท

วุฒิการศึกษาทางสามัญ คือ ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดทางสามัญของวิทยากรอิสลามศึกษาซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี และปริญญาโท

ประสบการณ์ในตำแหน่ง คือ อายุในการทำงาน ตำแหน่งวิทยากรอิสลามศึกษา ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ตั้งแต่ 1 ถึง 5 ปี ตั้งแต่ 6 ถึง 10 ปี ตั้งแต่ 11 ถึง 15 ปี มากกว่า 15 ปี

ช่วงอายุ คือ อายุของวิทยากรอิสลามศึกษา ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 25 ปี 25 ถึง 34 ปี 35 ถึง 44 ปี มากกว่า 44 ปี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 คือ เขตพื้นที่ที่มีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาใน 4 อำเภอ ได้แก่ อ.เมือง อ.ยะหริ่ง อ.ปะนาเระ อ.หนองจิก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 คือ เขตพื้นที่ที่มีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาใน 4 อำเภอ ได้แก่ อ.โคกโพธิ์ อ.มายอ อ.แม่ลาน อ.ยะรัง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3 คือ เขตพื้นที่ที่มีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาใน 4 อำเภอ ได้แก่ อ.สายบุรี อ.ทุ่งยางแดง อ.ไม้แก่น อ.กะพ้อ

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

1. การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย ใช้กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. การปริวรรตอักษรอังกฤษ-ไทยนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักการปริวรรตอักษรอังกฤษ-ไทยของ (Library of Congress)
3. ความหมายภาษาไทยของคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้วิจัยได้อ้างอิงจากคัมภีร์อัลกุรอานฉบับที่จัดพิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน อิบนุเรอานอศุศักราช 1419 (พุทธศักราช 2542)